

Splošni pregled

Prešernova svečanost u Sarajevu. Zajednička veza, koja veže Slovence i Hrvate i koja se divno pakazala u toliko naših zgoda i nezgoda, manifestirala se sjajno 8. decembra prošle godine i u šehar-Sarajevu, gdje se skupila složna braća, da zajednički proslave 100godišnjicu rođenja velikog slovenačkog pjesnika dr. Fr. Prešerna.

Krasnu ovu svečanost može ponosno zabilježiti hrvatski »Trebević« u svoje anale, jer je to bila prava kulturna i rodoljubna slava.

U velikoj dvorani »Društvenoga doma« bijaše puno otmjena svijeta, sve samih Hrvata i Slovenaca i nekoliko Čeha.

Točno u 8 sati u večer otpoče sjajni koncerat Vilharovom pjesmom »Slovenac i Hrvat«, koju otpeva muški zbor »Trebevića«. Iz toga krasnoslovio je poznati piac Ljudevit Dvorniković krasni prolog, što ga ispjeva naš dični pjesnik Silvije Strahimir Kranjčević. Dozvolom pjesnikovom priopćujem ovaj prolog cijenjenim čitateljima »Ljubljanskoga Zvona«:

Prolog.

sa proslave stogodišnjice rođenja Franceta Prešerna u Sarajevu.

Po božjoj volji sugjeno je tako,
kad nebo škrte razgaljuje grudi
i od svog boljeg kada kida d'jela,
da pusti dušu usred ljudskog t'jela.
I genij da se rodi izmed ljudi —
po božjoj volji sugjeno je tako,
da samo vila ovu dušu nosi
i grli je i suzama je rosi
i ljubi je i cjelovim je grije,
dok ne shrani je — Bog gdje reko li je.

I — slavni zборе — pred stotinu ljeta
nebeski vako rastali se kruzi
nad dragom baštom golubinjeg sv'jeta,
kud sunčev trak se najšarnije šeta
na mladoj Savi u stobojnoj duzi,
gdje »otok bleški« — kano »kinč ne-
beški —«
od Triglava si ne izgubi glasa,
kad s obje strane pjev mu se talasa —
i ista riječ radosti i boli
ljepoti njegovoj na oltaru moli.

Sva razblažena spuštala se tako
nad ovaj svijet, na »podobu raja«
ta srećna vila tiho i polako . . .
A kad je bila blizu onog kraja,
gdje dragi kut je slavujškoga luga,

gdje slavska vila, ko rijetko druga
sred divnih bašta divnije se glasi,
tu duh, što štiti slavska srca meka,
cjelunuo je čelo joj i vlasi
i reko joj je: Narod jedan čeka
od njeve suze utjehe i l'jeka.

— O suzo žarka, gorka, čista suzo!
Nad kol'jevkom mu ko i povrh l'jesa,
što pjesnik te je iz dna srca uzo,
v'jek sobom noseć pako i nebesa!
Pod oknom sreće, kad je zalud pjevo
i strune diro, da se milo glase,
a kob mu pjela vječni: Ne nadaj se!
A on u tuzi svoj je raj rajevo —
U vječnoj želji i pr'jedoru sebe,
o bezdno nebo, dohvatio tebe!

Ti sveta suzo! Pred stotinu ljeta
sa dušom si mu ti u život sašla,
i malo ih je iz vilinskog sv'jeta,
gdje mekši log si našla!
Tà šta je vigjo — sve je bilo plačno,
sve bô i pr'jedor, ristanak i čežnja,
i srćna žica cvilila je nježna
pod gluho nebo — mračno, beskonačno . . .
Pa kada sivom sve prašinom posta,
u grobu srce čitavo mu osta!

Ne teška ne bi zemljice mu gruda,
kad srce svetost hranila mu pjesme,
i ono se je diglo odovuda
ko rose kap na topli cjelov Vesne.
Ko suza došlo, otišlo ko suza
i opet božjim na oltarim bljeska,
ko vječna luč nebeska,
sred serafa i angjela i muza.
A srce tek je, srce ljudsko bilo,
kroz boli što je pokoj zadobilo!

Ko mlado sunce veseo njegov žar je,
on prošlost gleda — pročišćen po boli
na prežaljenim grobištima moli —
ah — bratoljublja gleda zar oltarje?
Sa divnih bašta, gdje je dane nujne
sa terzijanom razgovaro mekim
u kruzim danas čuje on dalekim,
sa širnih polja gdje mu pjesma zujne
i ne zna se ni čija li je više,
njom jedan narod diše!

Od Savice je vile razniješe,
ko zoru tresu, što im osu glave,
i pjevaju je, pjesmama nas tješe:
»Najvč svetá otrokom sliši Slave!«
Mi ustajemo. Zanosne nam oči,
o pjesniče, u tvoje lete vise,
gdje s nama eto, gde, veseliš ti se,
gdje spomen tvoja na srce nas roči
i gdje nas grije — ko da Vesnin žar je:
Ah, bratoljublja našli smo oltarje!

Silvije Str. Kranjčević.

Poslije prologa otpjevala je gospodja supruga pjesnika Kranjčevića Vilharovu kompoziciju »Nezakonska mati«, te je izazvala burno pljeskanje. Mladi književnik dr. Ivo Pilar čitao je nato svoju radnju o pjesniku. Gospogjica Levstikova čustveno je deklamovala pjesmu »Neiztrohnelo srce«. Poznati čelista Kačerovský gudio je veliku koncertnu fantaziju »Souvenir de Spa«, a na glasoviru pratio ga je g. V. pl. Bersa. Muški zbor »Trebevića« otpjeva nato krasnu Hajdrihovu skladbu »Luna sije«, a gospogje i gospojice raznih hrvatskih i slovenačkih krajeva zajedno sa pjeačima otpjevaju narodnu melodiju iste pjesme. Češki kvartet odpjevao je »Horo, horo, vysoká jsi« i »Už mou milou do kostela védou«, a tamburaški zbor udaraše dražesnu i omiljelu »Večer na Savi«. Na pozornici pojave se zatim gg. Stegnar i Bergant, koji izvedoše Prešernovu »Novu pisariju«. Ukaže se nato dražesna živa slika: Oko lika Prešernova skupile se djevojke i mladići u hrvatskoj i slovenačkoj narodnoj nošnji. Jedna djevojka digla vijenac nad pjesnikovim likom. U to odjekne sa tamburica »Lijepa naša domovina«. Taj čas ostacé svakome nezaboravan. Ovu živu sliku improvizirao je prijatelj društva g. Terezinski, sin bratskog poljačkog naroda. Da je ta zabava ovako lijepo uspjela, zasluga je novog odbora »Trebevića«, njegovog predsjednika g. Ivana Spahića, pa onda podpredsjednika, g. prof. J. Žnidaršića.

Josip Milaković, profesor u Sarajevu.

Slovenska trgovska akademija v Ljubljani. Preteklega meseca je praznovala kranjska trgovinska zbornica petdesetletnico svojega obstanka. Pri slavnostnem zborovanju je bil sprejet predlog, da naj se ustanovi v Ljubljani prepotrebna slovenska višja trgovska šola (akademija). Predlog se glasi tako: »1.) Izvoliti je odsek, ki naj obstoji iz predsednika, tajnika in petih drugih članov; naloga pa mu naj bo, posvetovati se o vsem, kar treba ukreniti, da se ustanovi v Ljubljani slovenska trgovska akademija, in o tem poročati častiti

zbornici. 2.) V ustanovni zaklad te akademije je odmeniti 20.000 kron; od teh je 5000 K še v teku letošnjega leta naložiti plodonosno. 3.) Predsedstvu se naroča, da izposluje odobritev tega sklepa«. Zbornični tajnik, g. dr. Viktor Murnik, je z daljšim, dobro premišljenim in toplim govorom utemeljil imenovani važni predlog. Trgovska akademija se otvori, bržko bode nabran najnужnejši kapital, kajti v prvi vrsti bode trgovska zbornica sama morala vzdržavati šolo. Kak logični pedant bi sicer utegnil reči, da je vendar država dolžna ustanavljati vse potrebne šole, torej tudi prevažnemu trgovskemu stanu akademije, no stvar je v dejstvenosti drugačna! Evropske države morajo skrbeti za dosti važnejše institucije, nego je šolstvo in kultura sploh; te države morajo največji del budgeja potrošiti za militaristni šport, za tem športom ne prihaja dolgo nič, potem šele pridejo v poštev druge lapalije, kakor n. pr. prosveta in podobne neumnosti »nižjega«, nearistokratskega prebivalstva . . .

Slišimo, da ima ljubljanska trgovska zbornica tudi že učne moči za bodočo akademijo v evidenci, in da se potrebni učbeniki začno v kratkem prirejati.

Proti predlogu, da bi se ustanovila slovenska trgovska akademija, sta glasovala samo dva nemška člana trgovske zbornice. Tista dva Nemca sta ravnala čisto dosledno po nemškem programu, glasom katerega so Nemci »herrenvolk«, avstrijski Slovani pa hlapci. In ker bode slovenska trgovska akademija nova ovira nemškemu »mostu do Adrije«, zato sta storila tista dva ljubljanska Nemca samo svojo velikonemško dolžnost, če sta protestovala proti ustanovitvi slovenske trgovske akademije. —

Slov. akadem. društvo »Triglav« v Gradcu praznuje dne 2. februarja petdesetletni jubilej svojega obstanka. Slavnost z bogatim sporedom, obsegajočim pevske in godbene umetniške točke, bode v mariborskem »Narodnem domu«. Iz »Triglava« je izišla že nepregledna vrsta odličnih, delavnih izobražencev, ki so na različnih poljih prosvete delali svojemu narodu v prid in še delajo. Kakor dunajska »Slovenija«, tako zbira tudi graški »Triglav« na tuji zemlji in v tujem mestu naše mlade rojake pod svojo zastavo in jih bodri, da v tujem okrožju ne klonejo duhom. Slovenski helotje še nismo vredni, da bi se nam na višjih šolah podajala znanost v domačem jeziku; na graški univerzi sliši Slovenec le parkrat na teden predavanje v slovenščini. Ne dunajska ne graška univerza ni za Slovence »alma mater«, ampak mačeha tujka. Lepo narodno-politično pedagoško misijo opravlja torej vsako pravo slovensko akademiško društvo, in tako misijo je opravljal tudi »Triglav« v preteklosti. Želimo, da bi »Triglav« tudi v bodoče krepko in neomajno stal na braniku za narodnost in svobodomiselnost prosveto. Vivat, crescat, floreat!

A. A.

Tolstoj — izobčen. Cerkveni birokrati »svetega sinoda« so slavnega pisatelja in filozofa, grofa Leva Nikolajeviča Tolstega, zaradi njegovih svobodomislenskih nazorov, ki jih razširja v svojih spisih, izobčili iz pravoslavne cerkve. Inkvizicija se je prepričala, da je Tolstoj ne samo krivoverec, ampak celo brezverec. Sv. sinod je razposlal po vsej Rusiji okrožnico, s katero naznanja svečeništvu, da se Tolstoj, kadar umrje — in sv. sinod gotovo že komaj čaka njegove smrti! — ne sme pokopati s cerkvenimi ceremonijami in obredi, da ga k njegovemu pogrebu ne sme spremljati noben duhovnik, in da se za njegovo heretično dušo ne smejo čitati maše. Če se je sv. sinod prepričal, da je Tolstoj z dogmatičnega stališča krivoverec, potem ravna čisto dosledno in logično, če ga je izobčil. Tolstoj sam ni mogel kaj družega pričakovati, in mi se prav nič

ne čudimo, da se je to zgodilo. Reči pa moramo, da je krivoverec Tolstoj storil več za razširjanje prave ljubezni do bližnjega nego tisti, ki so ga »izobčili«. Tolstoj je najgorečnejši apostol altruizma, najglasnejši propovednik evangelja ljubezni in najpogumnejši zagovornik vseh zatirancev. In če bi Jezus stopil na svet in čital njegove spise, rekel bi nemara: »Lev Nikolajevič, ti me razumeš!«

Jasnopoljanski filozof se pač ne bo zmenil za ta anahronistni »anathema«.

Нехлюдовъ.

† Arnold Böcklin je umrl 16. januarja v Fiesolu poleg Florencije, kjer je imel zadnja leta svoje stalno bivališče. Zgodovinarji umetnosti prištevajo Böcklina med najgenialnejše slikarje preteklega stoletja in med največje umetnike sploh. Zanimivo je, da ga je svet začel visoko čislati, in da je njegovo ime postalo slavno, ko je štel Böcklin že skoro 60 let. Niti njegovi rojaki Nemci se poprej niso posebno zanimali zanj. Ko so mu pred par leti poznavalci in častilci njegovega genija priredili v Berlinu in v Baselu v spomin 70letnici njegovi razstavo njegovih slik, prepričali so se naposled tudi njegovi nasprotniki, da je Böcklin velik slikar, kakršnih je malo. In malo je nemara nmetnikov, ki bi se bili tako pogreznili v prirodo in njena čudesa kakor Böcklin. Pripovedujejo, da je presedel večasi po več ur pred kako pokrajino, pred kakim drevesom, ali da se je zagledal celo samo v posamezno listje kakega drevesa ter takorekoč sesal vase vse to, kar je videl v živi prirodi. To prirodo je nosil potem, kakor pravi estetik Servaes, s seboj v svoji duši in fantaziji, in kadarkoli je slikal prirodo, je ni nikdar kopiral, ampak je samo črpal iz svoje duše. Da bi mogel izraziti ves čar prirodne poezije, pomagal si je s simbolizovanjem. Jemal je na pomoč mitologijo, zlasti grško. Zato mrgoli po njegovih platnih vse polno nimf in favnov. Njegove slike imajo često nekaj fantastnega in romantičnega. Prekrasne so njegove pokrajine. Na vseh njegovih umotvorih pa vidimo, kolik mojster v živih barvah in v razsvetljavi je Böcklin . . .

Böcklinovo življenje je bilo sila spremenovito in nemirno. Porodil se je bil dne 16. oktobra 1827. l. v Baselu. Proti volji svojega očeta si je bil izbral umetniški poklic, za katerega se je pripravljaval v raznih akademijah in pri raznih mojstrih po Nemškem, Francoskem in v Rimu. Nekaj časa je bil profesor slikarstva v Weimarju, ali za stalno službo ni bil njegov nemirni duh. Najbolj se mu je bila prikupila solnčna Italija, in vedno ter vedno ga je vleklo srce v deželo umetnosti. V Rimu se je bil oženil. Nekaj časa je živel tudi v Zürichu. Poslednja leta pa je bival v svoji vili blizu Florencije (Fiesole). Njegova žena je bila, kakor je Böcklin večkrat tožil svojim prijateljem, zelo ljubosumna in mu ni pustila, da bi bil slikal ženske po živih modelih. — Njegov sin, tudi nadarjen umetnik, je bil predlanskim hotel ustreliti svojo nevesto. Spoznali so ga za blaznega. Ta nezgoda v družini je 70letnega Arnolda Böcklina potrla še bolj in gotovo pospešila njegovo smrt.

Tiskovna pomota. V 1. številki »Ljubljanskega Zvona« naj stoji na strani 69. (»Glasba«), v 20 vrsti, to-le glasbeno znamenje: (glavnega četvero-zvoka).

